

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ

В статті дані основні наукові підходи до визначення інвестиційного кредиту та механізму інвестиційного кредитування, узагальнено визначення механізму банківського інвестиційного кредитування. В блоках запропоновані заходи, які б сприяли залученню позичальників. Вибір конкретного механізму кредитування інвестиційних проектів залежить від статусу позичальника, мети та призначення позички, строку користування позичкою, способу погашення, техніки кредитування тощо.

Ключові слова. Механізм інвестиційного кредитування, банківська позичка, прибутковість, мотивація, ресурси.

In the article basic scientific approaches are given to determine the investment credit and mechanism of the investment crediting, the concept of mechanism of the investment crediting. Blocks offer measures of drawing of borrowers. The choice of concrete mechanism of crediting of investment projects depends on status of borrower, purpose and setting of loan, term of the use by a loan, method of redemption, technique of crediting and etc.

Key words. Mechanism of the investment crediting, bank loan, profitability, motivation, resources.

Вступ. Важливою категорією ринкової економіки є інвестиційний кредит. Він відображає реальні зв'язки і відносини економічного життя суспільства. Він завжди був і залишається важливим важелем у стимулюванні розвитку виробництва. За його допомогою прискорюється процес обігу капіталу на макро- та мікроекономічних рівнях. Також він сприяє досягненню найвищої рентабельності виробництва і прибутковості капіталу.

Постановка проблеми. В процесі банківського інвестиційного кредитування використовується ряд організаційно-економічних прийомів видачі та погашення позичок. Сукупність цих прийомів як конкретних дій з організації кредитного процесу, його регулювання відповідно до принципів інвестиційного кредитування, називається механізмом банківського інвестиційного кредитування. Вибір конкретного механізму кредитування банком інвестиційних проектів залежить від статусу позичальника, мети та призначення позички, строку користування позичкою, способу погашення, техніки кредитування тощо.

В енциклопедичних словниках термін "механізм" має багато визначень, які наведені в таблиці 1.

Таким чином, по-перше, механізм — це сукупність елементів (складових частин).

По-друге, механізм перевищує за якимись із якісних властивостей суму своїх елементів.

По-третє, механізм передбачає визначений порядок функціонування, тобто має цілеспрямований характер.

По-четверте, механізм володіє системними властивостями, які передбачають внутрішній взаємозв'язок елементів, які в нього входять.

Перераховані визначення дозволяють виділити ключові параметри, які належать терміну "механізм" в цілому, на основі яких можливо розкриття особливостей і доповнення змісту механізму кредитування інвестиційних процесів в харчовій промисловості.

Рішення задачі забезпечення підприємств харчової промисловості кредитними інвестиційними ресурсами можливо при умові створення адекватного ефективного механізму кредитування.

Слід визначити, що поняття "механізм кредитування" в спеціальній літературі визначено недостатньо. В деяких джерелах поняття "механізму кредитування" ототожнюється з поняттями "система кредитування", "процес кредитування" та ін. Ряд авторів [1,2,9] розуміють "механізм кредитування" дуже вузько, зводячи його до процедури функціонування кредитних рахунків і нарахуванню та сплати відсотків або до технологічної схеми кредитування.

Челноков В. А. до складу механізму кредитування включає такі елементи, як вибір виду позички, добір об'єктів кредитування та витрат, оцінка об'єктів кредитування, використання часткових методів розрахунку розмірів позичок, встановлення способу погашення заборгованості по виданим коштам [9].

Таблиця 1

Систематизація понятійного апарату, який використовується для характеристики механізму кредитування

Джерело	Визначення механізму
Механизм // Райзберг Б.А., Лозовський Л.Ш., Стародубцева Е.Б. / Современный экономический словарь	Сукупність методів і засобів впливу на економічні процеси, їх регулювання [6].
Механизм // Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А.М. Прохоров.	Система тіл, яка призначена для перетворення руху одного або декількох твердих тіл в визначений рух інших твердих тіл [7].
Механизм // Большой экономический словарь, / Под ред. А.Н. Азриляка, Андреюк О.А. Механизм краткосрочного кредитования в условиях концентрации мапайностроительного производства. Автореф. дис. к.з.н. — М., 1983.	Сукупність і послідовність стану і елементарних стадій процесів, з яких складається будь-яке явище [5]. Результат цілеспрямованої або неусвідомленої діяльності людини і наданий деякою сукупністю інституцій, норм, правил, які забезпечують при визначених умовах формування заданих економічних явищ [1].

При такому визначенні спостерігається ототожнення механізму кредитування з технологічними процедурами повернення та надання позичок.

Лаврушин О.І. визначає організацію кредитування через "систему кредитування", яка включає в себе методи кредитування і форми кредитних рахунків, кредитну документацію, яка надається банку, процедуру по видачі кредиту, порядок погашення позички, контроль за процесом кредитування [2].

Таке визначення представляється більш раціональним з позицій розкриття змісту складових компонентів. Кожна частина має своє самостійне значення, а в сукупності частини здобувають нові властивості, які сприяють досягненню поставленої мети. Але здається, що надмірним є наявність такого елемента, як кредитна документація, який відображає скоріше технологічні моменти кредитування.

Інвестиційне кредитування організується також в відповідності з певними умовами, принципами функціонування кредиту, які забезпечують зворотний рух. Зміст принципів інвестиційного кредитування не заперечує принципам банківського кредитування, тому що інвестиційне кредитування представляє собою окремий вид банківського кредитування. Але при кредитуванні підприємств харчової промисловості необхідно враховувати специфіку виробництва, яка повинна відобразитися в складі принципів їх інвестиційного кредитування.

Результати дослідження. Узагальнюючи дослідження провідних економістів [1,3,4,8], можна сказати, що механізм інвестиційного кредитування засновується на основних принципах кредитування, у відповідності з якими можна виділити його елементи (табл. 2).

Таким чином цільовий характер інвестиційного кредитування сприяє економічному розвитку підприємства.

Різноманіття в описанні механізму кредитування пояснюються вибором критерію і мети дослідження. Загальний принциповий підхід до визначення механізму інвестиційного кредитування повинен виходити з системної взаємодії принципів кредитування, об'єктів кредитування і забезпечувати зворотний рух позичок.

Системність елементів механізму кредитування означає, що специфіка одного з елементів визначає вимоги до організації інших. Якісна та кількісна динаміка об'єктів і суб'єктів кредитування визначає склад механізму кредитування.

З єдності елементів витікає їх взаємозв'язок та взаємообумовленість. Особливості суб'єктів і об'єктів інвестиційної діяльності визначають і специфіку в складі механізму інвестиційного кредитування.

Таким чином, виходячи із складу принципів і функціонального призначення кредиту в інвестиційному процесі, ми вважаємо, що механізм інвестиційного кредитування являє собою організовану систему інвестиційної взаємодії економічних явищ, які забезпечують ефективне вкладення капіталу, зворотний рух вартості і досягнення підприємницької мети.

Синтезуючи надані підходи до визначення змісту механізму інвестиційного кредитування та через те, що кожний його елемент, в свою

чергу, може розглядатися як система, можна припустити опис інвестиційного кредитування в формі блочної структури.

Механізм інвестиційного кредитування, як і будь-який механізм, передбачає єдину систему певних елементів. В процесі внутрішньої взаємодії окремі елементи, в залежності від цільової підпорядкованості, створюють підсистеми (блоки). В відповідності з цим представляється можливим в механізмі інвестиційного кредитування виділити чотири підпорядкованих структурних блоки: мотиваційний блок, ресурсне забезпечення, правове та методичне забезпечення та організаційне забезпечення (рис 1).

Кожний з блоків має самостійний зміст і значення, в той же час їх єдність реалізується в конкретній формі банківського інвестиційного кредитування.

Мотиваційний блок забезпечує взаємодію механізму кредитування з зовнішнім середовищем. Очевидно, що суб'єкти інвестиційного кредитування реально переслідують різні цілі і представляють власні специфічні інтереси.

Так, інвестор як власник капіталу у вигляді необхідної сукупності факторів виробництва зацікавлений в збільшенні інвестуємого капіталу і зберігання власного контролю над ним. Критерієм досягнення цього інтересу є накопичений підприємницький потенціал, основна цінність якого складається в здатності даного капіталу приносити прибуток на рівні, який суттєво перевищує позичковий відсоток.

Підприємство, як позичальник, зацікавлене в отриманні позикового капіталу, з метою отримання прибутків в результаті реалізації інвестиційного проекту, участі в державних інвестиційних програмах і, в разі дострокового повернення кредиту або відсотків, отримання пільгової відсоткової ставки або терміну погашення на наступний кредит.

Мотиваційний блок повинен забезпечити узгодження інтересів суб'єктів інвестиційного кредитування. Разом з тим в відповідності з цільовими установками інвестиційної діяльності основним рушійним мотивом організації інвестиційного кредитування як для банку так і для підприємства є можливість збільшити вартість, яка дається в позику. Вірогідність досягнення встановленої мети знаходиться в прямій залежності від ефективності і

Таблиця 1

Взаємозв'язок та взаємозалежність функцій та елементів механізму кредитування

Функції кредитування	Складові механізму кредитування	Елементи механізму кредитування
Акумуляююча Кредитна Контрольна	Акумуляція ресурсів Кредитне планування та порядок кредитування підприємства Контроль банку за процесом кредитування	Порядок акумуляції коштів на рахунках в банку об'єкти кредитування; види кредитування; розмежування джерел оборотних коштів на власні та запозичені; метод кредитування; кредитне планування Критерії диференціації кредитних відносин банку з підприємством.

успішності реалізації інвестиційного проекту. Таким чином, мотиваційний блок включає в себе дослідження, послідовне уточнення і деталізацію мотивів діяльності і економічних очікувань, якими керується банк, при визначенні об'єктів інвестиційного кредитування та якими керується підприємство, при здійсненні інвестиційного проекту, при залученні інвестиційних ресурсів.

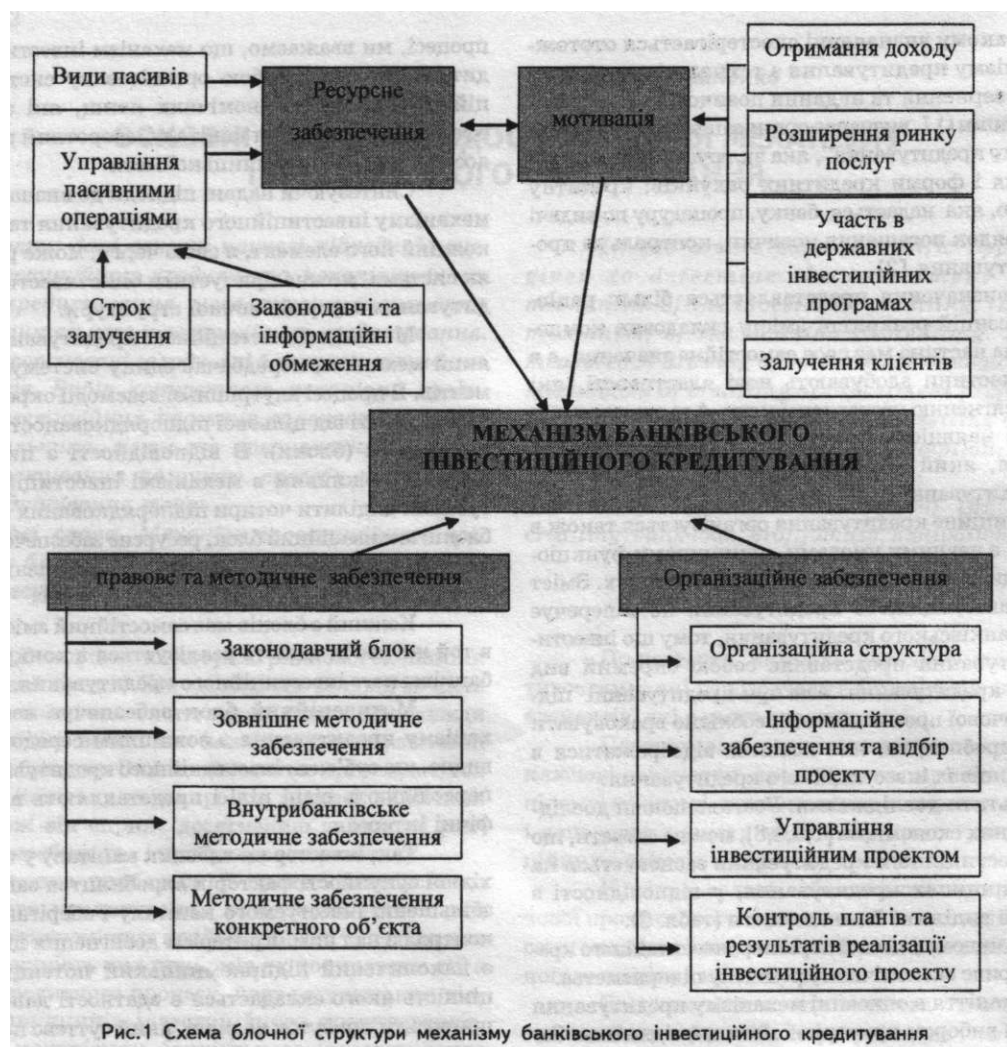
Мотиваційна діяльність закінчується визначенням ресурсів, які необхідні для організації банківського інвестиційного кредитування.

Таким чином, мотиваційний блок в механізмі інвестиційного кредитування досить важливий і для підприємства, і для банку. Для активізації інвестиційного кредитування на підприємствах харчової промисловості необхідно:

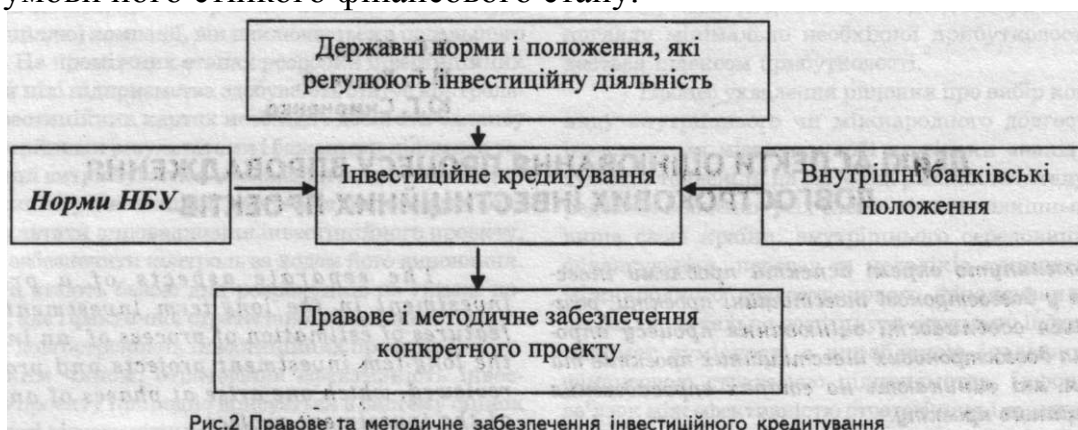
при поверненні кредиту або відсотків в строк зменшувати величину відсотка або збільшувати термін погашення кредиту при наступному кредитуванні;

при подальшому кредитуванні надавати перевагу підприємству, яке достроково повернуло кредит;

надавати перевагу при кредитуванні підприємствам виробничої сфери.

Ресурсне забезпечення інвестиційного кредитування є основою формування механізму досягнення цілей інвестування. Саме наявність інвестиційних ресурсів банку визначає можливості інвестиційного кредитування. Ресурси, які банк може використовувати для інвестиційного кредитування, є обмеженими в рамках конкретного просторово-часового інтервалу (обсягу, часу залучення і ставки залучення). По-перше, обсяг залучених ресурсів визначає масштаби кредитних операцій. Організація інвестиційного кредитування передбачає розміщення значних сум, що для малого банку досить ризиковано. Отже, інвестиційне кредитування можливе лише в великих та середніх банках. По-друге, для цілей інвестиційного кредитування банк повинен мати довгострокові ресурси. Ресурси, які банк залучає, в основному мають короткотерміновий характер. Участь підприємства в довгостроковому інвестиційному проекті, довгострокове використання інвестиційних ресурсів повинно передбачати зменшення відсоткової ставки та зниження ставки оподаткування для підприємства, за умови його стійкого фінансового стану.

Зниження ціни кредиту можливо за рахунок здешевлення залучених ресурсів і зміни оподаткування доходів від кредитування капітальних вкладень. Таким чином, ресурсне забезпечення передбачає дослідження видів пасивів кредитної організації і реципієнта, та можливостей трансформації їх в інвестиційні.

Банківське кредитування інвестиційних проектів на підприємствах харчової промисловості не отримало належного розповсюдження насамперед через малі потужності і неспроможність банків використовувати свої пасиви на довгий час, відсутність гарантій з боку держави, фінансової неспроможності і низької кредитоспроможності підприємств. Без залучення кредитів підприємства, як правило, нормально функціонувати не можуть, а отримання кредиту при відсутності ліквідного забезпечення виключається.

Правове і методичне забезпечення механізму банківського інвестиційного кредитування засновується на правових нормах, які регулюють інвестиційний процес. В даному блоці необхідно чітко відобразити правову забезпеченість проекту, його несуперечність діючому законодавству, а також можливий вплив перспективного законодавства на проект.

З точки зору правового та методичного забезпечення банківського інвестиційного кредитування нормативну базу можна згрупувати за напрямками (рис. 2).

Організаційне забезпечення механізму кредитування включає створення необхідних організаційних структур, які забезпечують дію по ініціюванню, розвитку і контролю над досягненням поставлених цілей. Організаційне забезпечення по суті є управлінням проектом.

Висновок. Таким чином, схема, яка розглядається може бути покладена в основу при розробці процедур при відборі інвестиційних проектів. На ній визначені основні вимоги банку при видачі інвестиційного кредиту та підприємства при залученні інвестиційних коштів. На ній показаний перетин інтересів банку та реципієнта в процесі інвестиційного кредитування.

При прийнятті рішення про те, що підприємство бере інвестиційний кредит, особливу увагу слід приділяти роботі з заявкою. Відмінності кредитної заявки на інвестиційне кредитування від традиційної — в її більш деталізованій формі, яка дозволяє банку вже на першому етапі процесу кредитування сформулювати думку про можливість прийняття проекту до фінансування або відмовити в наданні позички, а підприємству — переконливо доказати переваги свого інвестиційного проекту перед іншими.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Андреюк О. А.* Механізм краткосрочного кредитування в умовах концентрації машинобудівного виробництва. Автореф. дис. к.з.н. — М., 1983.
2. *Банковское дело*/Под ред. проф. Лаврушина. — М.: финансы и статистика, 1998. — С.232.
3. *Валенцева Н.И.* Кредитный механизм и его составные элементы: Учеб.пособие. — М.,1987, — С.14.
4. *Деньги, кредит, банки.*/ Под общ. ред. Г.И. Кравцовой. — Минск: ООО "Мисанта", 1997. — С.222.
5. *Механизм* //Большой энциклопедический словарь, / Под ред. А.Н. Азрилияка, 2-е изд, доп.и перер. — М.: Институт новой экономики, 1997. — С.332.
6. *Механизм* // Райзберг Б.А., Лозовський Л.Ш., Стародубцева Е.Б. / Современный энциклопедический словарь — 3-е издан.Доп — М.2000. — С.226.
7. *Механизм* // Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А.М. Прохоров. — 3-е издан. — М., Советская энциклопедия, 1985, — Сі 797.
8. *Пещанская И.В.* Организация деятельности коммерческого банка: Учеб. Пособие. — М. : ИНФРА — М, 2000. — С. 148.
9. *Челноков В А.* Банки и банковские операции. — М.: "Высшая школа", 1998. — С. 100.